

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2017 m. gruodis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ATPK 302¹⁰, 302¹¹, 302¹² straipsnių taikymas	4
<i>Dėl bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme</i>	4
ANK 209 straipsnio 5 dalies taikymas	4
<i>Dėl automobilio konfiskavimo</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	5
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	5
BK 172 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl BK 172 straipsnio 1 dalies taikymo</i>	5
BK 231 straipsnio 1 dalies taikymas	6
<i>Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo</i>	6
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 20 straipsnio taikymas	7
<i>Dėl garso įrašo padaryto nepradėjus ikiteisminio tyrimo pripažinimo įrodymu</i>	7
III. CIVILINĖS BYLOS	8
Bendrosios nuostatos	8
<i>Dėl nutrauktos darbo sutarties pakeitimo pripažinimo negaliojančiu CK įtvirtintais pagrindais</i>	8
Šeimos teisė	9
<i>Dėl kompensacijos už kito sutuoktinio asmeninės nuosavybės teise turimo turto pagerinimą, kai šalys yra sudariusios vedybų sutartį</i>	9
Daiktinė teisė	10
<i>Dėl daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų apskundimo (pripažinimo negaliojančiais) teisinių pagrindų</i>	10
Paveldėjimo teisė	10
<i>Dėl vėlesnio testamentu sudarymo įtakos (arba teisinių padarinių) ankstesniam testamentui</i>	10
Prievolių teisė	11
<i>Dėl paslaugų gavėjo teisės vienašališkai nutraukti sutartį (CK 6.721 straipsnio 1 dalis), kai sutartis yra mišri (paslaugų teikimo ir nuomos)</i>	11
<i>Dėl patikėtojų teisės į draudimo išmoką pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą</i>	12
<i>Dėl CK 6.36 straipsnio 3 dalies aiškinimo ir taikymo</i>	14
Viešieji pirkimai	14
<i>Dėl perkančiosios organizacijos sprendimo nutraukti viešąjį pirkimą teisėtumo</i>	14
<i>Dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos ir jos ribų nustatyti kvalifikacinės atrankos kriterijus ribotame konkurse</i>	16
Civilinio proceso teisė	17
<i>Dėl išlaidų advokato pagalbai apmokėti priteisimo antstoliui kaip bylos šaliai</i>	17
<i>Dėl oficialių rašytinių įrodymų, turinčių didesnę įrodomąją galią</i>	17
<i>Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių išieškojimą iš skolininkams – fiziniams asmenims – priklausančių lėšų, esančių pataisos įstaigų sąskaitose, bei kitų asmenų į šias sąskaitas pervedamų lėšų, aiškinimo ir taikymo</i>	18
Draudimo teisė	19
<i>Dėl draudiko, nepagrįstai išmokėjusio nukentėjusiam asmeniui draudimo išmoką, subrogacijos teisės į žalą padariusį asmenį</i>	19
Bankroto teisė	20
<i>Dėl individualios įmonės savininko kreditoriaus teisės ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimą vykdyti bankroto procedūrą ne teismo tvarka</i>	20
<i>Dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ir jų tenkinimo eilės fizinio asmens bankroto byloje, kai reikalavimai yra susiję su nesumokėtomis privalomojo sveikatos draudimo įmokomis</i>	21

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ATPK 302¹⁰, 302¹¹, 302¹² straipsnių taikymas

Dėl bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje, pasak pareiškėjos N. L., apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą rašytinio proceso tvarka, nesudarė jai galimybės teisme išdėstyti savo nuomonės, pateikti argumentų ir priimdamas naują nutarimą pablogino jos padėtį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo tai, kad pagal bendrą taisyklę bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka; teisę nuspręsti dėl apeliacinio skundo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo žodinio proceso tvarka turi teisėjas (ATPK 302¹⁰ straipsnio 2 dalis). Tuo tarpu administracinė atsakomybė traukiamas asmuo turi teisę savo poziciją išreikšti raštu pateikdamas atsiliepimą, todėl teismo sprendimas dėl rašytinio proceso formos pasirinkimo savaime jo teisių nepažeidžia (ATPK 302⁸ straipsnio 1 dalis). Teisėjų kolegija nurodė, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinį skundą pateikė protokolą surašiusi institucija (toliau – ir Institucija), jame prašydama panaikinti pirmosios instancijos teismo procesinį sprendimą nutraukti bylą dėl administracinės atsakomybės patraukto asmens – N. L. ir grąžinti bylą iš naujo nagrinėti apylinkės teisme. Administracinė atsakomybė patraukta N. L. pasinaudojo savo procesine teise pateikti atsiliepimą ir, išdėstydamas savo argumentus, susijusius su įrodymų vertinimu dėl jos galimo neblaivumo laipsnio nustatymo tinkamumo, prašė pirmosios instancijos teismo nutarimą palikti nepakeistą. Taigi, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, teisėtas N. L. lūkestis dėl apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo buvo ATPK 302¹² straipsnio 1 dalies 1 punkte arba šio ATPK straipsnio 4 punkte nurodyto procesinio sprendimo priėmimas, tačiau apeliacinės instancijos teismas, rašytinio proceso tvarka išnaginėjęs bylą, priėmė ATPK 302¹² straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą procesinį sprendimą, t. y. panaikino apylinkės teismo nutarimą dėl administracinio teisės pažeidimo bylos pagal ATPK 126 straipsnio 1 dalį N. L. nutraukimo ir priėmė naują nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje: N. L. pripažino padariusią ATPK 126 straipsnio 1 dalyje nurodytą administracinę teisės pažeidimą ir paskyrė jai administracinę nuobaudą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju administracinė atsakomybė patrauktas asmuo N. L. neturėjo galimybės nurodyti argumentų dėl jai paskirtos nuobaudos dydžio (pavyzdžiui, išreikšti savo poziciją dėl ATPK 30¹ straipsnio taikymo), kadangi atsiliepime apskritai neturėjo pagrindo dėstyti savo pozicijos šiuo aspektu, o žodžiu išdėstyti savo pozicijos teismo posėdžio metu taip pat negalėjo, nes teismas pasirinko ne žodinę, bet rašytinę bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme formą. Taigi, teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismas pablogino administracinės atsakomybės patraukto asmens N. L. teisinę padėtį ir nesudarė sąlygų jai dalyvauti procese pateikiant savo gynybos argumentus, be to, nepagrįstai suvaržė jos, kaip administracinės atsakomybės patraukto asmens, teisę į tinkamą teismo procesą ir teisingą bylos nagrinėjimą, neužtikrino efektyvios N. L. teisių gynybos, priėmė jai netikėtą sprendimą, pažeidė rungimosi ir procesinio lygiateisiškumo principus ir taip padarė esminį procesinį teisės pažeidimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-68-648/2017

ANK 209 straipsnio 5 dalies taikymas

Dėl automobilio konfiskavimo

Šioje administracinio nusižengimo byloje administracinė atsakomybė pagal ANK 209 straipsnio 5 dalį už neteisėtą 500 pakelių cigarečių „Fest“ su Baltarusijos Respublikos

banderolėmis vežimą patrauktas R. V. ginčijo apeliacinės instancijos teismo sprendimą kartu su administracine nuobauda taikyti automobilio, kuriuo buvo vežamos cigaretės, konfiskavimą.

Teisėjų kolegija, pasisakydama dėl automobilio konfiskavimo teisėtumo šioje byloje, pažymėjo, kad neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis nebuvo pavienis ar atsitiktinis reiškinys pareiškėjo R. V. veikloje – anksčiau jis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą dėl akcizais apmokestinamų prekių, turint tikslą realizuoti, neteisėto gabavimo ir laikymo, o praėjus vos dviem dienoms po nusižengimo, kuris nagrinėjamas šioje byloje, jam surašytas administracinio nusižengimo protokolas už tai, kad realizavo 1000 pakelių cigarečių „Fest“ su Baltarusijos Respublikos banderolėmis. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai rodo atsainų R. V. požiūrį į įstatymų ir kitų teisės aktų laikymąsi, todėl nėra pagrindo išvadai, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai taikė automobilio, kuriuo pareiškėjas vežė 500 pakelių cigarečių „Fest“ su Baltarusijos Respublikos banderolėmis, konfiskavimą.

Kartu teisėjų kolegija pasisakė ir dėl pareiškėjui paskirtos administracinio poveikio priemonės turto konfiskavimo proporcingumo jo padarytam administraciniam nusižengimui. Pasak teisėjų kolegijos, konfiskuoto automobilio vertė, kuri nors ir kelis kartus didesnė už gabentų cigarečių pakelių vertę, šiuo atveju nėra esminis (lemiamas) veiksnys sprendžiant jo konfiskavimo klausimą. Be to, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, nors automobilis formaliai priklauso juridiniam asmeniui, jo vadovas ir vienintelis akcininkas yra R. V., kuris ir naudojasi šiuo automobiliu, taip pat naudojo jį teisės pažeidimams daryti.

Atsižvelgusi į nustatytas aplinkybes ir išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija apeliacinės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-65-222/2017

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 172 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl BK 172 straipsnio 1 dalies taikymo

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nagrinėdami baudžiamąją bylą, kurioje P. Š. ir M. L. buvo kaltinami pagal BK 172 straipsnio 1 dalį, priėmė skirtingus sprendimus. Pirmosios instancijos teismas P. Š. ir M. L. pripažino kaltais ir nuteisė už tai, kad jie, veikdami bendrininkų grupe, papirkdami (žadėdami atlygį) trukdė rinkėjams pasinaudoti rinkimų teise – realizuoti savo teisę rinkti, o apeliacinės instancijos teismas juos išteisino kaip nepadariusius veikos, turinčios šio nusikaltimo požymių.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi baudžiamąją bylą, pirmiausia pažymėjo tai, kad šiuo atveju aktualus yra trukdymo asmenims pasinaudoti rinkimų teise, kaip BK 172 straipsnio 1 dalyje nurodyto objektyviojo požymio, aiškinimo klausimas. Pasisakydama šiuo aspektu, teisėjų kolegija nurodė, kad M. L. ir P. Š. prieš konkrečius asmenis (rinkėjus) atliko labai konkrečius, aktyvius veiksmus, kuriais buvo trukdoma jiems realizuoti savo teisę rinkti, t. y. tokių (norinčių balsuoti už atlygį) asmenų ieškojo, dėjo tam pastangas (veikė bendrininkų grupe), žadėjo jiems po balsavimo sumokėti po 5 Eur, konkrečiai nurodė, už ką reikia balsuoti, ir davė pavyzdinį rinkimų biuletenį su nuoroda, už ką reikia balsuoti, siūlė nuvežti į rinkimų vietą ir ten nuvežė, juos veždami teiravosi, ar pamena, už ką jie turi balsuoti, liepė po balsavimo parnešti tai įrodančią kvitą, laukė jų, kad po balsavimo juos parvežtų namo.

Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, kad šie asmenys (rinkėjai) vėliau paaiškino, jog tokie M. L. ir P. Š. veiksmai jiems įtakos, nusprendžiant, už ką balsuoti, nepadarė, jie balsavo už tą kandidatą, kokį norėjo, išreiškė savo valią pagal savo sąžinę, arba jų apsisprendimas, už ką balsuoti, sutapo su M. L. ir P. Š. siūlomomis balsuoti kandidatūromis, nepaneigia to fakto, kad rinkėjams ir jų

apsisprendimui buvo daromas tam tikras poveikis (įtaka), tam tikrais P. Š. ir M. L. veiksmais jiems buvo trukdoma realizuoti savo teisę rinkti, jų valia nebuvo visiškai laisva, rinkėjų apsisprendimas buvo apsunkinamas, t. y. veikiamas pašalinių asmenų ir jų veiksmų. Kasacinis teismas nurodė, kad atsakomybė už trukdymą asmeniui realizuoti savo teisę rinkti, jį paperkant, neįmanoma rinkėjui nežinant, kokio jo elgesio pageidauja papirkėjas, tuo tarpu iš byloje nustatytų aplinkybių matyti, kad rinkėjai buvo aiškiai informuoti apie kandidatus ir partijas, už kurias jie turi balsuoti, t. y. papirkėjai M. L. ir P. Š. siekė paveikti jų valią ir ją veikė, kas, teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka BK 172 straipsnio 1 dalyje numatytą objektyvųjį požymį – trukdymą pasinaudoti rinkimų teise. Taip pat teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad, ar tokie P. Š. ir M. L. veiksmai pasiekė rezultatą, t. y. ar rinkėjai balsavo už tuos kandidatus ir partijas, kokius nurodė P. Š. ir M. L., veikos kvalifikavimui pagal BK 172 straipsnio 1 dalį reikšmės neturi, be to, šios nusikalstamos veikos požymių buvimo nepaneigia ir tai, kad P. Š. ir M. L. veiksmai nebuvo intensyvaus pobūdžio, jokios prievartos (nei fizinės, nei psichinės) prieš rinkėjus jie nenaudojo, jų neįkalbinėjo ir pan. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad trukdymas asmeniui realizuoti savo teisę rinkti gali pasireikšti ne vien tik intensyviais (aktyviais) veiksmais, bet ir pasyviais, be to, nagrinėjamu atveju svarbu ne tai, kokio pobūdžio buvo veiksmai, kuriais buvo trukdoma realizuoti teisę rinkti, o tai, kad toks trukdymas apskritai buvo.

Nagrinėjamos bylos kontekste teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad atsakomybė už rinkimų teisės ir rinkimų tvarkos pažeidimus numatyta tiek BK (172 straipsnis), tiek galiojusiame ATPK (207⁷ straipsnis) ir galiojančiame ANK (90 straipsnis), kuriuose nurodyti panašūs teisės pažeidimo požymiai. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad administracinė atsakomybė už kurstymą balsuoti už atlygį kyla, kai veikoje nėra papirkimo požymių, tuo tarpu šiuo atveju bendrininkai M. L. ir P. Š. konkrečiais aktyvais veiksmais konkrečius asmenis ne tik kurstė balsuoti už jų nurodytus kandidatus už atlygį, bet dar ir patys jiems už tai siūlė atlygį, kas, teisėjų kolegijos vertinimu, rodo jų aiškų savo pačių veiksmų suvokimą ir kuo tokiais veiksmais jie patys siekė, t. y. papirkdami siekė, kad rinkėjai balsuotų už jų nurodytus kandidatus, ir taip trukdė rinkėjams realizuoti savo teisę rinkti, todėl jų veiksmai užtraukia ne administracinę, o baudžiamąją atsakomybę.

Taigi, atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-283-648/2017

BK 231 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo

Šioje baudžiamojoje byloje žemesnės instancijos teismai Ž. C. ir K. C. pripažinto kaltais ir nuteisė juos pagal BK 231 straipsnio 1 dalį už tai, kad trukdė ikiteisminio tyrimo pareigūnams atlikti su konkrečios baudžiamosios bylos tyrimu susijusias pareigas, t. y. apie 18 minučių neatrakino namo durų ir sąmoningai neįsileido policijos pareigūnų į savo gyvenamąją vietą atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmo – kratos. Kasacinis teismas, nagrinėdamas šią baudžiamąją bylą sprendė, ar šiuo atveju nuteistieji pagrįstai patraukti baudžiamojon, o ne administracinėn atsakomybėn.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad tiek BK 231 straipsnio 1 dalyje, tiek ATPK 187 straipsnio 2 dalyje nurodytos veikos, numatančios atsakomybę už pareigūno teisėto reikalavimo nevykdymą, yra panašios savo pavojingumo pobūdžiu, nes kėsinašasi į panašias vertybes – teisingumą ir valdymo tvarką, tačiau jos skiriasi pavojingumo laipsniu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, aprašydamas trukdymo ir ikiteisminio tyrimo pareigūno ir policijos pareigūno teisėto nurodymo ar reikalavimo nevykdymo požymius, neišskyrė griežtai apibrėžtų kiekybinių ar kokybinių kriterijų, leidžiančių atriboti šias dvi veikų rūšis bei įvertinti kiekvienos jų pavojingumą, taigi, atsakomybės atribojimo klausimas spręstinas vadovaujantis ne vien BK ir ATPK atitinkamų straipsnių teksto aiškinimu, bet ir ATPK 9 straipsnio 2 dalies nuostata,

iš kurios išplaukia reikalavimas, sprendžiant veikos nusikalstamumo klausimą, atsižvelgti į konkrečios veikos pobūdį ir įvertinti kaltininko veiksmų ypatybes, intensyvumą, trukmę, nukentėjusiųjų asmenybę ir kt.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šioje baudžiamojoje byloje neteisėtas nuteistųjų neveikimas, t. y. delsimas vykdyti policijos pareigūnų teisėtus reikalavimus įsileisti juos į namą kratai atlikti pagal ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartį, pagal savo pavojingumo laipsnį (tai nebuvo aktyvūs veiksmai, o neveikimas, kuris truko trumpai) užtraukia ne baudžiamąją, o galimai administracinę atsakomybę pagal ATPK 187 straipsnio 2 dalį. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, kad kratai buvo pasitelktos didelės policijos pajėgos yra tik tam tikras psichologinis poveikis asmeniui, pas kurį daroma krata, kad šis suvoktų pasipriešinimo pareigūnams beprasmybę, o šaunamojo ginklo suradimas Ž. C. ir K. C. gyvenamojoje vietoje yra kratos rezultatas, už kurio neteisėtą laikymą numatyta baudžiamoji atsakomybė, taigi, šios aplinkybės nerodo didesnio nuteistiesiems inkriminuotos neteisėtos veikos pavojingumo.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija panaikino žemesnės instancijos teismų sprendimus ir bylą Ž. C. ir K. C. nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-283-648/2017

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 20 straipsnio taikymas

Dėl garso įrašo padaryto nepradėjus ikiteisminio tyrimo pripažinimo įrodymu

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje STT pareigūnas, turėdamas nepatikrintos informacijos apie UAB „T“ bankroto administratoriaus tariamą kyšininkavimą, tačiau neturėdamas jokių duomenų apie galimą kyšio reikalavimą įmonės UAB „T“ bankroto byloje, pats susirado šios įmonės vadovą ir jam pasiūlė įsigyti garso įrašymo techniką, įrašyti pokalbius su bankroto administratoriumi bei juos pateikti STT. Vykdydamas STT pareigūno užduotį, UAB „T“ vadovas susitiko su įmonės bankroto administratoriumi ir slapta įrašė tarp jų vykusį pokalbį.

Nagrindamas bylą pirmosios instancijos teismas įmonės vadovo ir bankroto administratoriaus pokalbio įrašą pripažino įrodymu. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad įmonės vadovas, vykdydamas STT pareigūno užduotis ir susitikimo su bankroto administratoriumi metu slapta darydamas garso įrašą, iš esmės atliko kriminalinės žvalgybos veiksmus nesant tam nei teisinio (prokuroro sankcijos), nei faktinio (duomenų, kad iki nurodyto susitikimo bankroto administratorius būtų reikalavęs, provokavęs ar taręsis dėl kyšio gavimo su įmonės vadovu) pagrindo, todėl UAB „T“ vadovo padarytą garso įrašą pripažino neteisėtu ir jo duomenų nepripažino įrodymais.

Kasacinis teismas, vertindamas šią situaciją, sutiko su apeliacinės instancijos teismo argumentais ir nurodė, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 8 straipsnis garantuoja asmens teisę į susižinojimo slaptumą. Į šią sferą patenka ir privataus asmens pokalbio įrašo darymas. Kartu kasacinis teismas nurodė, kad Konvencijoje numatytos teisės į privatumą ir susižinojimo gerbimą ribojimas galimas tik pagal įstatymą, kuriuo įtvirtinamos tikslios apribojimo sąlygos (apribojimo lestinumas, apimtis, kontrolė). Teisėjų kolegija pabrėžė, kad valstybės institucijos (pareigūnai) bylai reikšmingus duomenis gali rinkti tik tais būdais, kurie tiesiogiai numatyti įstatymuose, – kitu atveju jie pripažįstami neteisėtais (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360/2004). Pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius norminius teisės aktus, nepradėjus ikiteisminio tyrimo, duomenys apie nusikalstamą veiką gali būti renkami vadovaujantis Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos ar kitų įstatymų nustatyta tvarka. Šiame kontekste, kasacinis teismas pažymėjo, kad privataus asmens padaryti ir teisėsaugos institucijai pateikti garso įrašai teismo gali būti pripažįstami įrodymais, tačiau jie turi būti gauti įstatyme tiesiogiai neuždraustu būdu (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360/2004). Teisėjų kolegija taip pat nurodė ir tai, kad privatūs asmenys gali vykdyti pareigūnų užduotis, tik jei

jie prieš tai kreipėsi į pareigūnus, pranešdami apie gautus siūlymus atlikti nusikalstamus veiksmus (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-6/2008). Tuo tarpu šioje baudžiamojoje byloje nėra duomenų, kad, iki STT pareigūnui pasikviečiant UAB „T“ vadovą ir pasiūlant įrašyti jo pokalbius su įmonės bankroto administratoriumi, šis asmuo teisėsaugos institucijai būtų pranešęs, kad iš jo reikalauta perduoti kyšį ar atliekami kokie nors kiti nusikalstami veiksmai. Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad iš STT apeliacinės instancijos teismui pateikto rašto matyti, jog, įmonės vadovui įrašant pokalbį su bankroto administratoriumi, įstatymo nustatyta tvarka dėl pastarojo nebuvo atliekamas nei operatyvinis (kriminalinės žvalgybos) tyrimas, nei atskiri operatyviniai (kriminalinės žvalgybos) veiksmai; nebuvo pradėtas ir ikiteisminis tyrimas, netgi neturėta pakankamai informacijos tokiems tyrimams pradėti. Taigi, šiuo atveju, teisėjų kolegijos nuomone, einančio pareigas teisėsaugos institucijos pareigūno inicijuotas privataus asmens pokalbių įrašinėjimas tam, kad jie būtų pateikti šiai institucijai, vienareikšmiškai vertintinas kaip valstybės institucijos atliekamas duomenų apie nusikalstamą veiką rinkimas ir nėra svarbu, kieno įranga tam buvo panaudota – šiuo atveju svarbu tai, ar atliekant buvo laikytasi įstatymu nustatytos tvarkos tokiai informacijai rinkti.

Atsižvelgęs į nurodytus argumentus kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje UAB „T“ vadovo įrašas padarytas ir STT gautas įstatymo nenumatyta tvarka, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai jo nepripažino įrodymu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338-511/2017

III. CIVILINĖS BYLOS

Bendrosios nuostatos

Dėl nutrauktos darbo sutarties pakeitimo pripažinimo negaliojančiu CK įtvirtintais pagrindais

Ieškovė (bankrutavusi įmonė, atstovaujama bankroto administratorės) prašė pripažinti negaliojančiais jos darbuotojų darbo sutarčių pakeitimus, kuriais buvo padidintas darbo užmokestis. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį dėl darbo sutarčių pakeitimų pripažinimo negaliojančiais atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nustatė, kad ieškovei yra iškelta bankroto byla, joje atsakovai (ieškovės darbuotojai) yra pareiškę finansinius reikalavimus. Ginčijamais darbo sutarčių pakeitimais buvo gerokai padidintas atsakovų darbo užmokestis, todėl darbo sutartys, nors ir nutrauktos, sukelia atitinkamas teises pasekmes ieškovei, siekiančiai atsiskaityti su kreditoriais, ir jos kreditoriams, kurių galimybės patenkinti kuo didesnę savo finansinio reikalavimo dalį atitinkama dalimi mažėja (Įmonių bankroto įstatymo 35 straipsnio 1, 2 straipsniai). Įmonės bankroto administratorė, reikalaujama pripažinti negaliojančiais darbo sutarties pakeitimus, gina bankrutuojančios įmonės kreditorių teises ir teisėtus interesus. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad esamoje teisinėje situacijoje yra pagrindas taikyti CK normas, nes šiam ginčui išspręsti DK įtvirtintų teisės normų nepakanka. Kasacinis teismas konstatavo, kad įmonės bankroto administratorius, kuris nebuvo darbo teisinių santykių dalyvis, tačiau gina bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, gali teismo prašyti pripažinti negaliojančiomis darbo sutarties nuostatas CK įtvirtintais pagrindais.

Šioje byloje buvo nustatyta, kad bankroto procesas ieškovei inicijuotas 2013 m. gruodžio 13 d., t. y. beveik iš karto po to, kai atsakovams buvo padidintas darbo užmokestis; bankroto byla įmonei iškelta po dviejų mėnesių – 2014 m. vasario 5 d.; įmonė ne tik ginčijamų darbo sutarčių pakeitimų sudarymo metu (2013 m. gruodžio mėn.), bet jau 2012 m. buvo faktiškai nemoki. Kasacinio teismo vertinimu, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo ginčijamus sandorius sudariusių atsakovų – įmonės vyr. buhalterės, generalinio direktoriaus vyr. patarėjo – nesąžiningumą, nes nustatyta, kad jiems pagal einamas pareigas turėjo būti žinoma sunki įmonės finansinė padėtis. Taip pat byloje pagrįstai konstatuotas ir įmonės vadovo nesąžiningumas sudarant ginčijamus sandorius, nes jam turėjo būti žinoma įmonės finansinė padėtis, ką patvirtina ir tai, kad

įsiteisėjusia teismo nutartimi įmonės bankrotas buvo pripažintas tyčiniu, nustatyta, kad įmonės vadovas laiku nesikreipė dėl bankroto bylos įmonei iškelimo, vykdė atsiskaitymus pažeisdamas įstatyme nustatytą tvarką. Įvertinęs nurodytas faktines aplinkybes, kasacinis teismas sprendė, kad yra pagrindas konstatuoti ginčijamų sandorių šalies atstovo (direktoriaus) ir antrosios šalies (atsakovų) kaltę tyčios forma, jog sudarytais darbo sutarčių pakeitimais buvo pakenkta ieškovės interesams, ginčijamos sutartys yra nenaudingos ieškovei. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai ginčijamas sutartis pripažino negaliojančiomis CK 1.91 straipsnio 1 dalies pagrindu (dėl sandorio šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko galioti apeliacinės instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-444-690/2017

Šeimos teisė

Dėl kompensacijos už kito sutuoktinio asmeninės nuosavybės teise turimo turto pagerinimą, kai šalys yra sudariusios vedybų sutartį

Atsakovas priešieškiniu santuokos nutraukimo byloje prašė priteisti iš ieškovės kompensaciją už jo įdėtą darbą ir asmenines lėšas į ieškovei asmeninės nuosavybės teise priklausantį turtą. Pirmosios instancijos teismas atsakovo reikalavimą priteisti kompensaciją atmetė, o apeliacinės instancijos teismas nurodyto reikalavimo dalį tenkino.

Atsižvelgdamas į ginčo šalių poveidybinės sutarties nuostatas, kasacinis teismas nurodė, kad šalys sutartyje susitarė dėl sutartinio sutuoktinių turto režimo – pasirinko atskiro turto režimą. Aptardamos santuokos nutraukimo pasekmes poveidybinės sutarties nuostatose šalys susitarė, kad jeigu santuokos metu prijungus turtą, kuris yra ir bus vieno iš sutuoktinių asmeninė nuosavybė, padidės turto, kuris yra ir bus kito sutuoktinio asmeninė nuosavybė, vertė, tai sutuoktinis, dėl kurio turto prijungimo padidėjo kito sutuoktinio turto vertė, turi teisę gauti kompensaciją iš kito sutuoktinio turto; sutuoktinis turi teisę į kompensaciją taip pat ir tais atvejais, kai turtui, kuris yra asmeninė kito sutuoktinio nuosavybė, įsigyti buvo panaudotos jo asmeninės lėšos.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad CK nustato dviejų rūšių sutuoktinių turto teisinį režimą: pagal sutartį ir pagal įstatymą (CK 3.81 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad CK 3.90 straipsnis, kuriuo atsakovas grindė savo reikalavimus, reglamentuoja turtą, kuris yra asmeninė sutuoktinių nuosavybė, pripažinimo bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pagrindus, kai šalys nėra sudariusios vedybų sutarties, t. y. ši teisės norma reglamentuoja teisinius santykius, kai yra taikomas įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas. Taigi, šalių turtiniai klausimai santuokos nutraukimo atveju spręstini remiantis jų sudarytos poveidybinės sutarties nuostatomis. Kasacinis teismas sprendė, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai aiškino šalių poveidybinės sutarties nuostatas ir padarė pagrįstą išvadą, kad šioje sutartyje šalys nenustatė sąlygų, pagal kurias santuokos nutraukimo atveju būtų kompensuojami darbai, kuriuos vienas ar kitas sutuoktinis atliko tenkindamas šeimos poreikius, todėl reikalavimas priteisti piniginę kompensaciją už įdėtus darbus negalėjo būti tenkinamas. Kasacinio teismo vertinimu, atsakovas taip pat neįrodė, kad jo asmeninės lėšos buvo panaudotos ieškovės asmeniniam turtui įsigyti, kaip vienos iš poveidybinės sutarties sąlygų, suteikiančių jam teisę į piniginę kompensaciją santuokos nutraukimo atveju. Kasacinis teismas pažymėjo, kad sutarties sąlygos turi būti teisingos ir sąžiningos abiem sutuoktiniams, tačiau lygiateisiškumo principo nepažeidžia vien tas faktas, kad vedybų sutarties sąlygos nėra vienodai palankios abiem šalims, nes sutarties sudarymo metu sutuoktinių padėtis gali būti nelygiavertė, o vienas iš geresnę turtinę padėtį turinčio sutuoktinio tikslų – apsaugoti ją nuo santuokos nutraukimo padarinių. Atsakovas neginčijo poveidybinės sutarties sąlygų, taip pat neįrodinėjo, kad jos sąlygos, nustatančios šalių teisę į piniginę kompensaciją, turėtų būti aiškinamos ne pagal jų lingvistinę prasmę, todėl piniginės kompensacijos priteisimas vadovaujantis vien tik bendraisiais teisingumo, protingumo ir sąžiningumo civilinės teisės principais, kaip šiuo atveju sprendė apeliacinės instancijos teismas, prieštarautų sutarties laisvės principui ir neatitiktų sutartyje išreikštos šalių valios. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos

teismo nutarties dalį, kuria iš dalies tenkintas reikalavimas priteisti kompensaciją, ir dėl šios dalies paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo atsakovo priešiškinio reikalavimas priteisti kompensaciją atmestas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480-378/2017

Daiktinė teisė

Dėl daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų apskundimo (pripažinimo negaliojančiais) teisinių pagrindų

Ieškovai nurodė, kad daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų balsavimo raštu rezultatus (dėl pritarimo atlikti kapitalinį remontą) teismas turėjo laikyti negaliojančiais, nes jie gauti pažeidžiant CK 4.85 straipsnio 7 dalies ir Butų ir kitų patalpų savininkų balsavimo raštu, priimant sprendimus, tvarkos aprašo nuostatas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškovų reikalavimus atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad ginčo situacijoje butų ir kitų patalpų savininkų sprendimas buvo priimamas nesusąskaus susirinkimo, bet taikant kitą sprendimo priėmimo būdą – balsavimą raštu. Esminiai CK 4.85 straipsnio 1–7 dalyse įtvirtinti butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų priėmimo reikalavimai yra susiję su sprendimų priėmimo iniciatyvos teisės, pareigos pateikti bendraturčiams atitinkamą informaciją (įskaitant informacijos apie balsavimą suteikimą, balsavimo biuletenių įteikimą, viešo protokolo paskelbimą ir kt.), kvorumo ir sprendimui priimti reikalingos daugumos reguliavimu. Reikalavimas bendraturčiams suteikti visą reikiamą informaciją bendraturčių sprendimų priėmimo procese užtikrina, kad bendraturčiai, gavę visą reikiamą informaciją, galėtų ne tik priimti sprendimus turėdami visą sprendimui priimti reikšmingą informaciją, bet ir turėtų galimybę esant poreikiui tinkamai ir laiku apginti savo teises, įskaitant ir kitų bendraturčių sprendimų priėmimo inicijavimą ir pan. CK 4.85 straipsnio 9 dalis, reglamentuodama butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų apskundimą, nedetalizuoja tokių sprendimų teisinės prigimties ir jų apskundimo (pripažinimo negaliojančiais) teisinių pagrindų. Kasacinio teismo vertinimu, butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų priėmimo institutas savo prigimtimi bei sprendimų priėmimo tvarkos reguliavimu yra artimiausias juridinių asmenų organų sprendimų institutui. Kasacinis teismas sprendė, kad butų ir kitų patalpų savininkų sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais remiantis *mutatis mutandis* CK 2.82 straipsnio 4 dalyje nustatytais pagrindais, t. y. šie sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais, jei jie prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms arba protingumo ir sąžiningumo principams. Kasacinio teismo vertinimu, vien formalūs teisės aktų, reglamentuojančių butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų priėmimo tvarką, reikalavimų pažeidimai negali būti pagrindas pripažinti butų ir kitų patalpų savininkų sprendimus negaliojančiais, tačiau tokie pažeidimai, kurie paneigia bendraturčio teisę gauti informaciją ir priimti sprendimą gautos informacijos pagrindu, negali būti laikomi formaliais. Šie reikalavimai yra imperatyvūs, todėl teismas *ex officio* turėjo spręsti klausimą dėl bendraturčių balsavimo raštu atitikties imperatyviosioms įstatymų normoms.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-482-1075/2017

Paveldėjimo teisė

Dėl vėlesnio testamentu sudarymo įtakos (arba teisinių padarinių) ankstesniam testamentui

Ieškovas prašė pripažinti galiojančiu jo mirusios tetos ankstesnį testamentą (jos vėlesnis testamentas teismo sprendimu pripažintas negaliojančiu pagal CK 1.89 straipsnio 1 dalį, t. y. kaip sandoris, sudarytas savo veiksmų reikšmės negalėjusio suprasti fizinio asmens). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Pagal CK 5.35 straipsnio 2 dalį vėliau sudarytas testamentas panaikina visą pirmesnę testamentą ar tą jo dalį, kuri prieštarauja vėliau sudarytam testamentui, o CK 5.17 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, vėlesnį testamentą pripažinus negaliojančiu, anksčiau sudarytas testamentas netampa galiojantis, išskyrus atvejus, kai vėlesnis testamentas pripažįstamas negaliojančiu dėl to, kad jis buvo sudarytas dėl smurto ar realaus grasinimo, taip pat asmens, teismo pripažinto neveiksniu šioje srityje ar ribotai veiksniu šioje srityje. Išanalizavęs šių teisės normų turinį ir santykį, kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: *pagal CK 5.35 straipsnio 2 dalį vėlesnis testamentas panaikina ankstesnį tik ta apimtimi, kuria juo panaikinamas ar pakeičiamas ankstesniajame testamente esantis patvarkymas. Todėl, vėlesnį testamentą pripažinus negaliojančiu, CK 5.17 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti teisiniai padariniai taikytini tik tiems anksčiau sudarytiems testamentams ar toms jų dalims (tiems patvarkymams), kurios buvo panaikintos ar pakeistos vėlesniu testamentu.*

Įvertinęs abiejų testatorės testamentų turinį, kasacinis teismas padarė išvadą, kad vėlesnis testamentas nepakeitė ir nepanaikino ankstesnio testamento. Šią išvadą patvirtina tai, kad visas testatorės nekilnojamasis turtas (gyvenamojo namo ir ūkinių pastatų dalis), nurodytas ankstesniame testamente, vėlesniu testamentu paliekamas tam pačiam asmeniui – ieškovui, t. y. vėlesniame testamente iš esmės pakartotas patvarkymas dėl namo ir jo priklausinių, buvęs ankstesniame testamente. Papildomai vėlesniu testamentu ieškovui palikta testatorei priklausanti namų valdos žemės sklypo ir kiemo statinių dalis. Taigi vėlesniame testamente tik išreikšta testatorės valia dėl kito, ankstesniame testamente nenurodyto, turto – namų valdos žemės sklypo ir kiemo statinių dalies. Vėlesnis testamentas tik papildė ankstesnį, ankstesnio testamento sąlygos neprieštarauja vėlesnio testamento sąlygoms ir yra suderinamos su jomis. Dėl šios priežasties testatorei sudarius vėlesnį testamentą ankstesnis testamentas nebuvo panaikintas ar pakeistas ir jis liko galioti. Ankstesnis testamentas įstatymo nustatyta tvarka nebuvo ginčijamas. Kasacinis teismas sprendė, kad šios bylos atveju vėlesnio testamento pripažinimas teismo sprendimu negaliojančiu neturi įtakos ankstesnio testamento galiojimui, todėl CK 5.17 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra aktualus. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ankstesniame testamente nurodytam turto paveldėtojiui, siekiant įgyvendinti savo, kaip testamentinio įpėdinio, teises pagal ankstesnį testamentą, nebuvo poreikio kreiptis į teismą su prašymu pripažinti galiojančiu ir taip galiojančią (nes nepakeistą, nepanaikintą ir nepripažintą negaliojančiu) ankstesnį testamentą. Tokio testamento pagrindu notaras turėjo išduoti paveldėjimo teisės liudijimą, o jam atsisakius tai padaryti ieškovas turėjo savo teises ginti įstatymo nustatyta tvarka skųsdamas teismui notaro atsisakymą atlikti notarinį veiksma. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius dokumentus ir nutraukė civilinę bylą pagal ieškovo ieškinį atsakovėms dėl testamento pripažinimo galiojančiu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454-969/2017

Prievolių teisė

Dėl paslaugų gavėjo teisės vienašališkai nutraukti sutartį (CK 6.721 straipsnio 1 dalis), kai sutartis yra mišri (paslaugų teikimo ir nuomos)

Ieškovė prašė pripažinti vienašališką sutarties dalies nutraukimą neteisėtu ir negaliojančiu *ab initio*, priteisti iš atsakovės skolą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Šalys sudarė sutartį, pagal kurią atsakovė įsipareigojo įrengti, techniškai prižiūrėti, ieškovės vardu įregistruoti ir išnuomoti elektroninių ryšių tinklo įrangą, o ieškovė – suteikti duomenų perdavimo didmeninę paslaugą visoje Lietuvoje, naudodama išnuomotą įrangą. Kasacinis teismas nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas šią šalių sutartį mišria, pagrįstai pažymėjo, jog tokia šalių sutartis turi kelių atskirų sutarčių rūšių elementų, kurie patys savaime galėtų būti pagrindas sudaryti atskiras sutartis ir jas vykdyti. Tačiau šalių derybos, jų lūkesčiai, elgesys iki sutarties sudarymo, taip pat sutarties vykdymas atskleidžia sudarytos sutarties specifiką – atsakovė norėjo gauti paslaugą, nes pati neturėjo reikiamų dažnių transliacijoms (perduoti

telekomunikacinius duomenis), tačiau ieškovė (paslaugos teikėja) pati neturėjo techninių pajėgumų tai padaryti, todėl atsakovė galėjo naudotis paslauga tik aprūpinusi ieškovę (išnuomojusi jai) tam tikra techninę charakteristiką atitinkančia įranga. Taigi šalių sudarytoje sutartyje tarpusavyje susietas skirtingų sutartinės prigimties prievolių (paslaugų ir nuomos) vykdymas. Dėl to nedalomomis, tarpusavyje neatsiejamomis laikytinos ne pačios paslaugos ir nuomos prievolės, bet šių prievolių šalių valia susietų sutarčių vykdymas. Sprendžiant dėl susietų sutarčių vykdymo pagal mišrią sutartį, be kita ko, atsižvelgiama į sutarties esmę, pobūdį, sutarties šalių ketinimus, pasirenkant būtent tokios sutarties sudarymą, kitas konkrečiu atveju reikšmingas aplinkybes ir į konkrečias sutarties nuostatas, kurių turinys nustatomas pagal sutarčių aiškinimo taisykles. Jeigu mišrioje sutartyje nepasisakyta dėl atskiros rūšies įstatymais tam tikrai sutarčiai nustatytų teisių ir pareigų ar jos yra imperatyvaus pobūdžio, kad negalima jų pakeisti šalių susitarimu (CK 6.157 straipsnio 1 dalis), tai mišrią sutartį vykdant yra įgyvendinamos įstatymo nustatytos šalių teisės ar pareigos kiekvienai iš vykdomų sutarčių (CK 6.156 straipsnio 3 dalis).

Kasacinis teismas pažymėjo, kad šalių sudarytoje sutartyje įranga nuomojama vieninteliu tikslu – suteikti atsakovei duomenų perdavimo paslaugą. Nesant duomenų perdavimo paslaugos elemento, ieškovė nebūtų sudariusi atskiros nuomos sutarties (neteikiant duomenų perdavimo paslaugos, nebūtina įrangos nuoma). Dėl to sudarytoje sutartyje atlygintinių paslaugų elementas yra svarbus ir išlaikęs esminius atlygintinių paslaugų požymius. Tai reiškia, kad, sprendžiant dėl šalių sudarytos sutarties vykdymo ir nutraukimo, taikytinos atlygintinių paslaugų sutartį reglamentuojančios CK normos. Kasacinis teismas konstatavo, kad sudarydamas mišrią sutartį, kurios viena dalis – dėl atlygintinių paslaugų teikimo, sutarties kontrahentas turi vadovautis kliento teisės atsisakyti paslaugų absoliutumu. Tai reiškia, kad šalių susitarimo sąlygos dėl mišrios sutarties nutraukimo negali įtraukti nuostatų, kurios varžytų kliento teisę atsisakyti sutarties pagal CK 6.721 straipsnio 1 dalį. Kasacinis teismas konstatavo, kad atsakovė, kaip paslaugų sutarties šalis (klientė), turėjo teisę vienašališkai pasinaudoti teise nutraukti šalių sudarytą sutartį dėl paslaugų teikimo. Kartu reikia spręsti, kokią tai daro įtaką visos mišrios sutarties vykdymui. Įgyvendinant CK 6.721 straipsnio 1 dalyje nustatytą besąlygišką kliento teisę nutraukti paslaugų sutartį mišrios sutarties atveju turi būti įvertinta, ar gali būti atskirai vykdoma kita mišrios sutarties dalis. Tokiu atveju atsižvelgiama į kitos sutarties esmę, pobūdį, poreikius ją vykdyti, abiejų sutarčių susiejimą ir kitas konkrečias aplinkybes. Jeigu sutartys sudarytos šalims jas susiejant bendrais poreikiais, gali būti vertinamos ir kaip nedalomai vykdomos, tai tokiu atveju vienašališkai gali būti nutraukta tik visa sutartis, bet ne jos dalis dėl paslaugų teikimo, t. y. dalinis sutarties nutraukimas šiuo atveju negalimas. Kasacinis teismas sprendė, kad teisiškai nepagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvada, jog atsakovė vienašališkai negalėjo nutraukti sutarties. Tačiau, teismams nustatčius faktinę aplinkybę, kad ir po pranešimo apie sutarties dalies nutraukimą atsakovė naudojosie ieškovės teikiamomis paslaugomis, apeliacinės instancijos teismo sprendimas palikti nepakeistą pirmosios instancijos sprendimą tenkinti ieškinį visa apimtimi pripažintinas pagrįstu. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko galioti apeliacinės instancijos teismo nutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-446-695/2017

Dėl patikėtojų teisės į draudimo išmokas pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą

Ieškovas (socialinės globos namai) prašė pakeisti su banku sudarytą sutartį, nurodant, kad tai yra banko sąskaitos sutartis, pagal kurią bankas įsipareigoja priimti ir laikyti ieškovo patikėjimo teise ar kitais pagrindais valdomas kitiems asmenims (globos namų gyventojams) priklausančias lėšas. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad paprastai asmuo, kurio indėliui yra taikoma indėlių garantijų sistemų suteikiama apsauga, yra asmuo, nurodytas kaip sąskaitos turėtojas (angl. *account holder*). Tačiau kartais asmuo veikia savo vardu, bet kito asmens naudai – pavyzdžiui, taip yra, kai patikėtinis atidaro sąskaitą patikėtojo lėšoms laikyti (t. y. patikėtinio sąskaitą – angl. *fiduciary account*). Tokiu atveju pagal 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos

94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų (toliau – Direktyva 94/19/EB) 8 straipsnio 3 dalį garantijos taikomos asmeniui, turinčiam absoliučias teises (angl. *absolutely entitled person*) į sąskaitoje esančias lėšas, t. y. patikėtoji. Tam tikrais atvejais sąskaita gali naudotis keli asmenys, t. y. gali būti atidaroma bendra sąskaita (angl. *joint account*). Tokiu atveju Direktyvos 94/19/EB 8 straipsnio 2 dalis garantijų taikymą įtvirtina asmenims, kuriems priklauso lėšos bendroje sąskaitoje. Taigi Direktyva 94/19/EB išskiria bendrą sąskaitą (Direktyvos 94/19/EB 8 straipsnio 2 dalis) ir patikėtinio sąskaitą (Direktyvos 94/19/EB 8 straipsnio 3 dalis) kaip skirtingas sąskaitų rūšis.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apžvelgiamoje byloje susiklostė Direktyvos 94/19/EB 8 straipsnio 3 dalyje reglamentuota situacija, kai indėlininkas neturi absoliučios teisės į visas sąskaitoje esančias sumas ir dėl to garantijos taikomos tam asmeniui (asmenims), kuris turi visas teises į minėtas sumas, jeigu šis asmuo buvo arba gali būti nustatytas iki tos dienos, kurią kompetentingos institucijos arba teismas priima sprendimus, susijusius su tuo, kad kredito įstaiga negali grąžinti indėlių ir negalės to padaryti artimiausiu metu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad Direktyvoje nėra nei eksplicitiškai, nei implicitiškai išreikšti jokie reikalavimai dėl galimybės nustatyti asmenį, turintį absoliučias teises į sąskaitoje esančias lėšas (jų dalį), juo labiau nepasisakyta dėl galimų patikėjimo santykio įforminimo ar atskleidimo reikalavimų. Kasacinis teismas konstatavo, kad klausimai, susiję su įvairiais formalumais, reikalingais indėlininkams identifikuoti ir jų teisėms pagal Direktyvos 94/19/EB 8 straipsnio 3 dalį nustatyti, palikti spręsti valstybėms narėms jų nacionaliniais teisės aktais. ES teisė nenustato reikalavimų patikėjimo teisei (jos atskleidimui) ir nepasisako dėl konkrečių priemonių (juo labiau – įrodinėjimo būdų) asmenims, turintiems absoliučias teises, nustatyti, taigi minėti klausimai turi būti sprendžiami vadovaujantis nacionaline teise.

Pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir išpareigojimų investuotojams draudimo įstatymo (toliau – IĮDI) 2 straipsnio 3 dalį (2008 m. sausio 18 d. įstatymo Nr. X-1429 redakcija, galiojusi draudžiamąjį įvykio metu), kai fizinis arba juridinis asmuo (išskyrus valdymo įmonę, jei ji valdo kolektyvinio investavimo subjektus ir pensijų fondus) laikydamas indėlį veikia kaip patikėtinis, indėlininku laikomas patikėtojas. IĮDI nereglementavo, kaip nustatomos indėlininkų tapatybės, kai asmuo, atidarydamas banko sąskaitą, veikia kaip patikėtinis. Kasacinis teismas konstatavo, kad veikimo patikėjimo teise fakto atskleidimas nėra sandoris, todėl šiuo atveju netaikytini CK 1.93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti ribojimai naudotis liudytojų parodymais kaip įrodinėjimo priemonėmis. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad, pirmosios instancijos teismui nustačius, jog sudarydamas ginčo sąskaitos sutartį ieškovas žodžiu atskleidė bankui, kad veikia kaip patikėtinis, apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo, taikydamas CK 6.955 straipsnį, spręsti, kad globos namų gyventojai neturi teisės į draudimo išmoką. Kasacinis teismas pažymėjo, kad patikėjimo santykiai susiklosto ne tik rašytinių patikėjimo sutarčių pagrindu (CK 6.953, 6.960 straipsniai), bet ir teisės aktų pagrindu. Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 543 patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių 69 punktas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtinto Socialinės globos normų aprašo 4 priedo 12.7 punktas, Kupiškio socialinės globos namų direktoriaus 2003 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. V-65 patvirtinta Kupiškio pensionato gyventojų pinigų priėmimo, saugojimo, išdavimo ir išmokėjimo tvarka patvirtina, kad ieškovas patikėjimo teise tvarkė globos namų gyventojų lėšas. Kasacinis teismas nurodė, kad pagal ieškovo buhalterinės apskaitos dokumentus galima tiksliai nustatyti, kokia konkreti pinigų suma ginčo sąskaitoje kuriam globos namų gyventojui priklausė draudžiamąjį įvykio dieną. Kasacinio teismo vertinimu, atsižvelgiant į tai, sutiktina su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ginčo atveju patikėtojai (globos namų gyventojai) turi teisę į draudimo išmoką pagal IĮDI.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448-684/2017

Dėl CK 6.36 straipsnio 3 dalies aiškinimo ir taikymo

Ieškovas prašė priteisti solidariai iš atsakovų negražintą pagal paskolos raštelį paskolą, suteiktą užsienio valiuta – JAV doleriais, bei palūkanas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

CK 6.36 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kai ieškinyms pareikštas Lietuvos Respublikoje dėl užsienio valiuta išreikštos pinigų sumos priteisimo, kreditorius savo pasirinkimu gali reikalauti jam priteisti šią sumą užsienio valiuta arba Lietuvos Respublikos nacionaline valiuta pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo dieną. Tai reiškia, kad kreditoriui, įstatymų nustatyta tvarka besikreipiančiam į teismą, jog būtų apginta pažeista jo teisė, ir reiškiančiam ieškinį dėl užsienio valiuta išreikštos pinigų sumos (kaip nagrinėjamoje byloje – skolos) priteisimo, įstatymu suteikiama teisė pasirinkti vieną iš alternatyvių elgesio (pažeistų teisių gynybos) variantų: pirma, reikalauti jam priteisti šią sumą užsienio valiuta; antra, reikalauti jam priteisti šią sumą Lietuvos Respublikos nacionaline valiuta pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo dieną. Kasacinio teismo vertinimu, aptariamoms teisės normoms dispozicijoje nesant nustatytų išlygų dėl šios normos (ne)taikymo priklausomai nuo to, ar piniginė prievolė terminuota ar neterminuota, ją aiškinant sistemiskai darytina išvada, kad ši teisės norma taikytina tiek terminuotų, tiek ir neterminuotų piniginių prievolių atvejais. Aiškinant CK 6.36 straipsnio 3 dalyje vartojamą sąvoką „mokėjimo diena“, pagal kurios valiutų kursą kreditorius turi teisę reikalauti jam priteisti užsienio valiuta išreikštą pinigų sumą Lietuvos nacionaline valiuta, atsižvelgtina į kitose šio straipsnio dalyse įstatymo leidėjo pavartotas atitinkamas sąvokas ir formuluotes, taip pat skirtas laiko momentui (momentams) apibrėžti dėl pagal jas taikytinų valiutos kursų. Straipsnio 4 dalyje vartojama formuluotė „pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo metu“, 5 dalyje – „valiutos kurso, buvusio prievolės įvykdymo termino suėjimo metu, ir mokėjimo metu esančio kurso“. Vertintina, kad sąvokų „mokėjimo diena“ ir „mokėjimo metu“ turinys bei prasmė yra analogiški, tačiau skiriasi nuo sąvokos „prievolės įvykdymo termino suėjimo metu“ turinio ir prasmės. Preziumuojama, kad įstatyme atitinkamos sąvokos jo leidėjo pavartotos sąmoningai ir tikslingai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ir tarptautiniuose sutarčių teisės derinimo bei vienodinimo dokumentuose – Europos sutarčių teisės principuose (7:108 straipsnio 3 dalis), UNIDROIT Tarptautinių komercinių sutarčių principuose (2010 m. Principų redakcijos 6.1.9 straipsnio 4 dalis) – įtvirtinta, jog, skolininkui praleidus sutarties įvykdymo terminą, kreditorius gali reikalauti taikyti valiutų kursą, kuris galiojo sutarties įvykdymo termino suėjimo arba faktinio mokėjimo momentu. Dėl to spręstina, kad CK 6.36 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka „mokėjimo diena“ negali būti aiškinama kaip reiškianti prievolės (sutarties) įvykdymo termino suėjimo dieną. Ji aiškintina kaip faktinė mokėjimo diena, kurią skolininkas, vykdydamas teismo sprendimą, faktiškai sumoka pinigus arba šie iš jo vykdymo proceso normų nustatyta tvarka išieškomi priverstinai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje, išdėstant patenkinto ieškinio turinį, be kita ko, nurodytina: priteistinos sumos atitinkama užsienio valiuta dydis; išvada, kad ši suma priteistina eurais pagal tos atitinkamos užsienio valiutos ir euro oficialų kursą, galiojantį faktinę mokėjimo dieną.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas patikslino apeliacinės instancijos teismo nutartį, nurodydamas, kad iš atsakovo ieškovui priteisiama 9542,68 JAV dolerio skola eurais pagal JAV dolerio ir euro kursą, galiojantį faktinę skolos mokėjimo dieną.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-493-701/2017

Viešieji pirkimai

Dėl perkančiosios organizacijos sprendimo nutraukti viešąjį pirkimą teisėtumo

Ieškovė prašė teismo pripažinti neteisėtu ir panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą, kuriuo ji nutraukė viešojo pirkimo, vykdyto supaprastinto atviro konkurso būdu (toliau – Pirkimo), 33 dalį, grąžinti šalis į iki pažeidimo buvusią padėtį, įpareigoti atsakovę pripažinti, kad

ieškovė atitinka konkurso sąlygų reikalavimus, pripažinti ieškovę laimėtoja dėl Pirkimo 33 dalies. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinio teismo vertinimu, teisiškai pagrįsti kasacinio skundo argumentai, kad analogiškos įvairių Pirkimo dalių nuostatos ir jų galimo neaiškumo vertinimas turėjo sukelti vienodus padarinius: arba lemti atsakovės (ar teismo) sprendimą nutraukti ne tik Pirkimo 33 dalies procedūras, arba vertinti, kad visos Pirkimo sąlygos buvo pakankamai aiškios tam, jog su atitinkamais laimėtojais būtų sudarytos viešojo prekių pirkimo sutartys. Taigi ieškovė iš principo galėjo kvestionuoti atsakovės veiksmus galimo tiekėjų diskriminavimo aspektu. Kasacinis teismas konstatavo, kad, jei ikiteisminėje ginčo stadijoje ir teismo procese tiekėjas nurodo, kad įvairių Pirkimo dalių sąlygos buvo identiškos, tačiau dėl jų turinio priimti skirtingi sprendimai, teismai privalėjo *ex officio* spręsti ir dėl kitų Pirkimo nuostatų, jei vertino, kad atsakovės sprendimas dėl Pirkimo 33 dalies teisėtas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad kai tiekėjas siekia panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą nutraukti pradėtą viešąjį pirkimą, priimtą dėl to, kad pirkimo sąlygos tiekėjams galėjo būti nepakankamai aiškios ir tikslios (Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 24 straipsnio 9 dalis), jis turi nuginčyti ir skundžiamo sprendimo nutraukti pirkimo procedūras pagrindus, t. y. įrodyti, kad perkančiosios organizacijos nustatytų kliūčių tęsti viešojo pirkimo procedūras nėra arba jie nėra tokio pobūdžio (nėra esminiai), kad reiktų nutraukti pirkimo procedūras. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką perkančioji organizacija gali nutraukti procedūras tik nustčius šias sąlygas: 1) pirkimo sutartis dar neturi būti sudaryta, 2) turi būti gautas Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas dėl procedūros nutraukimo (sutikimas nereikalingas dėl neskelbiamų derybų būdu atliekamo pirkimo ir dėl supaprastintų pirkimų), 3) turi būti nustatytos aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti. Pirmosios dvi sąlygos yra formaliosios, trečioji sąlyga (nenumatytos aplinkybės) – vertinamoji. VPI neatskleidžiami šios vertinamosios sąlygos taikymo kriterijai, taigi nenumatytos aplinkybės vertinamos teismo konkrečioje byloje.

Neturi reikšmės, kada nenumatytų aplinkybių objektyviai atsirado – iki pirkimo pradžios ar jau jam prasidėjus. Svarbu, kad atsiradusios aplinkybės turi esminę reikšmę tolesnei pirkimo eigai, t. y. dėl jų tolesnis pirkimo procedūrų vykdymas tampa negalimas bei jos perkančiajai organizacijai nebuvo žinomos ir negalėjo būti protingai numatytos pradedant pirkimo procedūras. Tik tokiu atveju procedūrų nutraukimas objektyviai bus pateisinamas, o dalyvaujančių tiekėjų interesai laikomi nepažeistais. Apžvelgiamoje byloje kasacinis teismas pažymėjo, kad VPI 7 straipsnio nuostatos, susijusios su pirkimo pasibaigimu, nutraukiant pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, yra ir turėtų būti objektyvios, daugiau priklausyti nuo faktinių aplinkybių, o ne nuo subjektyvaus jų vertinimo. Kita vertus, šios nuostatos kvalifikuotinos kaip išimtinės, aiškinčios ir taikytinos siaurai. Pradėjus pirkimo procedūras gali paaiškėti aplinkybės, dėl kurių nurodytas tikslas nebuvo pasiektas. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei tiekėjai, prasidėjus viešojo pirkimo procedūroms, ribojami ginčyti pirkimo sąlygas, tai ir perkančiosios organizacijos nėra visiškai laisvos jas kvestionuoti.

Kasacinis teismas nurodė, kad visų Pirkimo dalių sąlygos buvo vienodos, pagal jas kitose Pirkimo dalyse buvo įvykdyti pirkimai ir pasirašytos sutartys, išskyrus Pirkimo 33 dalį; Pirkimo sąlygas parengė ir pagal jas Pirkimo procedūras suplanavo pati perkančioji organizacija. Dėl to kasacinio teismo vertinimu, nėra pagrindo daryti išvadą, kad Pirkimo sąlygų neaiškumas buvo jai netikėtas, atsirado kaip aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti VPI 7 straipsnio prasme. Kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad perkančioji organizacija neprarado suinteresuotumo šia Pirkimo dalimi, nes sprendime nutraukti aptariamą Pirkimo dalį, be kita ko, perkančioji organizacija nurodė, kad numato skelbti naują konkursą dėl Pirkimo 33 dalyje nurodytų reagentų ir priemonių įsigijimo (su analizatoriaus panauda ar be jos). Kadangi nenustatyta nenumatytų aplinkybių, perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė Pirkimo 33 dalį, kasacinis teismas sprendė, kad ji turėjo iš esmės vertinti šios Pirkimo dalies tiekėjos (ieškovės) pasiūlymą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir ieškinio dalį tenkino.

Dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos ir jos ribų nustatyti kvalifikacinės atrankos kriterijus ribotame konkurse

Ieškovė (Konkurso dalyvė) prašė teismo pripažinti, kad atsakovės (perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo, vykdomo supaprastinto riboto konkurso (toliau – Konkurso) būdu, sąlygose įtvirtinti kvalifikacinės atrankos kriterijai riboja tiekėjų konkurenciją ir nutraukti viešąjį pirkimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino. Apžvelgiamoje byloje šalis iš esmės nesutarė, ar atsakovė, nustatydama kvalifikacinės atrankos sąlygas, privalėjo įtvirtinti maksimalias jų vertinimo ribas, kurias pasiekę tiekėjai būtų vertinami vienodu didžiausiu balu.

Kasacinis teismas nurodė, kad ginčo Konkurso sąlygose įgaliojinė perkančioji organizacija įtvirtino du profesinio pajėgumo reikalavimus – vidutinė metinė rangos sutarčių apimtis ir bent viena įvykdyta panaši sutartis už ne mažiau kaip 100 000 Eur, tačiau nenustatė, kad šiems reikalavimams būtų taikoma kokia nors riba, pavyzdžiui, kiek daugiausia panašių sutarčių tiekėjas turėtų pateikti.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagrindinis riboto konkurso tikslas – apriboti dalyvių skaičių ir taip sumažinti perkančiųjų organizacijų administracinę naštą. Kasacinis teismas nurodė, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams, tačiau tai nereiškia, kad dėl to kvalifikacinės atrankos kriterijai gali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi. Tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai tiek atviraime, tiek ribotame konkurse turi tą patį tikslą – išrinkti tokį tiekėją, kuris būtų pajėgus tinkamai ir laiku įvykdyti sutartį. Viešojo pirkimo sąlygos, kurios viršija šį tikslą, kvalifikuotinos kaip neproporcingos ir neteisėtos. Kasacinis teismas pažymėjo, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai, kuriuos viešųjų pirkimų sąlygose nustato perkančiosios organizacijos, kaip ir bet kurios kitos konkursų nuostatos, vertintini pagal viešųjų pirkimų principus, galiojanti teisinį reguliavimą, taip pat įprastinę atitinkamų reikalavimų (sąlygų) taikymo praktiką. Kita vertus, kasacinio teismo vertinimu, kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisėtas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškreipimo ir diskriminacijos. Kitais žodžiais tariant, vienintelė aplinkybė, kad nenustatytos kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalios vertės, savaime nelems viešųjų pirkimų sąlygų neteisėtumo. Tai priklauso, *inter alia* (be kita ko), nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiks tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui.

Apžvelgiamos bylos kontekste, kasacinis teismas konstatavo, kad vien ginčo Konkurso sąlygomis sukuriamos prielaidos dirbtinai jungtis į grupes suponuoja tiekėjų konkurencijos iškreipimą, taigi ir viešųjų pirkimų principų pažeidimą. Atsižvelgiant į tai, faktinė konkrečiau pirkimo situacija, t. y. kiek tiekėjų jungėsi į grupes, nėra lemiamas sprendžiant dėl kvalifikacinės atrankos kriterijų teisėtumo. Kasacinio teismo vertinimu ginčo atveju susiklostė netiesioginės diskriminacijos (nelygiateisiškumo) situacija, kai iš esmės įprastinio ir daugelio ūkio subjektų turimo pajėgumo reikalavimo taikymas sudaro sąlygas (kurios nebūtinai materializuojasi konkrečiu atveju) į kitą procedūrų etapą patekti tik didžiausią patirtį turintiems ūkio subjektams arba mažesnius verčia tarpusavyje vienyti, nors viešojo darbų pirkimo sutartį būtų pajėgūs įvykdyti ir jie vieni. Tai, be kita ko, lemia ir ginčo Konkurso sąlygų neproporcingumą pirkimo objektui. Nors tokios didelės patirties ir nereikėtų, bet tam, kad galėtų patekti į kitą etapą, tiekėjai suinteresuoti pateikti kuo daugiau įvykdytų sutarčių.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo naikinti iš esmės teisingų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų.

Civilinio proceso teisė

Dėl išlaidų advokato pagalbai apmokėti priteisimo antstoliui kaip bylos šaliai

Ieškovas prašė priteisti iš atsakovo antstolio žalos, patirtos dėl jo netinkamai atliktų profesinių pareigų, atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad atsakovui – antstoliui – visiškai nebuvo būtina kreiptis į advokatą apeliacinės instancijos teisme, todėl nepriteisė atsakovui bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo (toliau – ginčo išlaidos).

Kasacinis teismas nurodė, kad bylų dėl antstolio vykdomų funkcijų specifika yra ta, kad antstolis yra teisinį išsilavinimą turinti bylos šalis, gerai išmananti sritį, kurioje dirba. Kita vertus, konstatavus, kad antstolis kiekvieną civilinę bylą, kurioje ginčijami jo veiksmai, turėtų vesti tiesiogiai pats arba per antstolio padėjėją, būtų žymiai apsunkintas antstolio, kaip valstybės įgalioto asmens, įstatyme nustatytų funkcijų vykdymas. Kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad vienas iš CPK įtvirtintų bylinėjimosi (tarp jų – ir atstovavimo) išlaidų paskirstymo taisyklių, grindžiamų principu „pralaimėjęs moka“, tikslų – užkirsti kelią nepagrįstam bylinėjimuisi, taip apsaugant tiek valstybės, tiek privačių subjektų interesus. Kasacinis teismas konstatavo, kad antstolio, kaip teisininko profesionalo, statusas savaime negali būti laikomas ribojančiu jo teisę naudotis advokato ar advokato padėjėjo pagalba bylose dėl antstolių vykdomų funkcijų. Tai reiškia, kad tokiose bylose antstolio patirtos išlaidos advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti savaime nelaikytinos nebūtinomis. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje aplinkybė dėl atsakovo, kaip teisininko profesionalo, statuso nesudaro pagrindo jo patirtas išlaidas advokato pagalbai pripažinti nebūtinomis net ir vertinant kartu su kitomis aplinkybėmis, kuriomis rėmėsi apeliacinės instancijos teismas: kad byla nesudėtinga, ginčo suma nedidelė, atsakovas ir advokatas – giminės. Paprastai sprendžiant dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti atitikties būtinumo kriterijui pirmiau nurodytos aplinkybės įgyja teisinę reikšmę tik kartu su papildomomis aplinkybėmis – t. y. jos vertinamos kartu su viešojo administravimo subjekto vidiniais administravimo pajėgumais. Nei įstatyme, nei kasacinio teismo praktikoje nėra įtvirtinta galimybė pripažinti kitų (ne viešojo administravimo) subjektų išlaidas neatitinkančiomis būtinumo kriterijaus atsižvelgiant vien į bylos sudėtingumą ir (arba) ginčo sumą. Pažymėtina, kad nurodyta aplinkybė dėl atstovaujamojo ir advokato giminystės ryšio apskritai nėra teisiškai reikšminga sprendžiant dėl išlaidų atitikties būtinumo ar pagrįstumo kriterijams.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tokios aplinkybės kaip bylos nesudėtingumas ir nedidelė ginčo suma gali būti teisiškai reikšmingos sprendžiant dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti dydžio pagrįstumo. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo teisinį pagrindą ne apskritai nepriteisti atsakovo patirtų išlaidų advokato pagalbai apmokėti, o tik spręsti dėl jų, kaip iš dalies nepagrįstų, sumažinimo.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį bei, atsižvelgdamas į bylos nesudėtingumą, į nedidelę ginčo sumą, į tai, kad byloje nebuvo nagrinėjami nauji teisiniai klausimai ir dėl to advokato darbo sąnaudos nebuvo didelės, sprendė, kad apeliacinės instancijos teisme pagrįstomis atsakovo išlaidomis advokato pagalbai apmokėti yra 200 Eur.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017

Dėl oficialių rašytinių įrodymų, turinčių didesnę įrodomąją galią

Kasaciniame skunde ieškovas nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai sprendė, jog Danijos nacionalinio draudikų biuro pateikti išaiškinimai dėl Danijoje galiojančių teisės aktų taikymo nelaikytini oficialiais rašytiniais įrodymais, turinčiais didesnę įrodomąją galią.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad CPK 197 straipsnio 2 dalies nuostatos skirtos užtikrinti pasitikėjimą Lietuvos Respublikos institucijų, Lietuvos valstybės įgaliotų asmenų išduotais dokumentais, tačiau jos nereglamentuoja užsienio institucijų dokumentų kvalifikavimo oficialiais rašytiniais įrodymais. Lietuvos teismai neturi teisinio pagrindo tikrinti užsienio institucijų kompetencijos apimtį, atitinkamiems dokumentams keliamų formos ir turinio reikalavimų, todėl negali spręsti dėl jų dokumentų, kaip oficialių rašytinių įrodymų, vertinimo. Ne Lietuvos Respublikos valstybės institucijų arba kitų valstybių įgaliotų asmenų išduoti dokumentai gali būti laikomi oficialiais rašytiniais įrodymais, tik kai jiems tokį statusą suteikia Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, ES teisė arba Lietuvos Respublikos įstatymai. Kasacinis teismas konstatavo, kad, nors eismo įvykio vietos valstybės draudikų biuras yra išimtinai kompetentingas spręsti visus reikalus, susijusius su autoavarijos šalyje taikomų teisės aktų aiškinimu ir žalos sureguliuavimu (Biurų tarybos vidaus nuostatų, priimtų Europos ekonominės erdvės valstybių narių ir kitų asocijuotų valstybių nacionalinių draudikų biurų 2002 m. gegužės 30 d. susitarimu (toliau – Vidaus nuostatai) 3 straipsnio 4 dalis), ši Vidaus nuostatų formuluotė nereiškia, kad tokio biuro pateiktas teisės aktų aiškinimas laikomas oficialiu. Kasacinio teismo vertinimu, Vidaus nuostatai negali būti teisinis pagrindas eismo įvykio vietos valstybės draudikų biuro atliktam autoavarijos šalyje taikomų teisės aktų aiškinimui suteikti oficialaus rašytinio įrodymo statusą CPK 197 straipsnio 2 dalies prasme. Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad nors eismo įvykio vietos valstybės draudikų biuro atliktas autoavarijos šalyje taikomų teisės aktų aiškinimas nelaikomas oficialiu rašytiniu įrodymu, tai yra pagal Vidaus nuostatus kompetentingo subjekto atliktas teisės aiškinimas, nesutikimas su kuriuo turi būti motyvuojamas teismo sprendime (CPK 270 straipsnio 4 dalies 2–4 punktai).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad šioje byloje apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog Danijos nacionalinio draudikų biuro pateikti išaiškinimai dėl Danijoje galiojančių teisės aktų taikymo nelaikytini oficialiais rašytiniais įrodymais, turinčiais didesnę įrodomąją galią.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-915/2017

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių išieškojimą iš skolininkams – fiziniams asmenims – priklausančių lėšų, esančių pataisos įstaigų sąskaitose, bei kitų asmenų į šias sąskaitas pervedamų lėšų, aiškinimo ir taikymo

Pareiškėjas prašė panaikinti antstolės patvarkymo dalį, kuria apribojama jo, kaip skolininko, teisė įsigyti maisto produktų ir būtinųjų reikmenų įkalinimo įstaigos parduotuvėje nuteistiesiems (suimtiesiems) asmenims, nuroydamas, kad pagal antstolės patvarkymą iš jo yra išieškomos visos lėšos, esančios asmeninėje sąskaitoje, neatsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą minimaliosios mėnesinės algos (toliau – MMA) dydį. Pirmosios instancijos teismas skundą atmetė, o apeliacinės instancijos teismas – tenkino.

Kasacinis teismas jau yra išaiškinęs, kad CPK atskirai reglamentuojamas išieškojimas iš skolininko turto, t. y. skolininko jau turimo turto, pradėjus išieškojimą (jo bendrosios taisyklės nustatytos CPK XLVII skyriuje), ir iš darbo užmokesčio bei kitų pajamų (CPK LI skyrius).

Bendrosios išieškojimo iš skolininko turto taisyklės yra įtvirtintos CPK XLVII skyriuje. Turtas, iš kurio negali būti išieškoma, yra apibrėžtas šio skyriaus 668 straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta, kad, vykdant išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į buitį, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kurie būtini skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi; šio turto sąrašas nustatytas Sprendimų vykdymo instrukcijoje; be to, *isieškojimas negali būti nukreipiamas į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos minimaliosios mėnesinės algos (toliau – MMA)*. Kasacinis teismas konstatavo, kad antstolis, nukreipdamas išieškojimą į skolininko fizinio asmens turtą, įskaitant jam priklausančius pinigus – tiek pas skolininką ar kitus asmenis esančius grynuosius pinigus (esančius teisėta atsiskaitymo priemone), tiek ir lėšas sąskaitose, privalo laikytis CPK nustatytų išieškojimo iš skolininko turto taisyklių, įskaitant ir CPK 668 straipsnio 1 dalyje nustatytą apribojimą, draudžiantį nukreipti išieškojimą į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos MMA. Toks

apribojimas aiškintinas tuo, kad, pradėjus išieškojimą iš skolininko turto ir jį nukreipiant į skolininkui priklausančius pinigus, skolininkas galėtų disponuoti tokia pinigų suma, kuri užtikrintų minimalių, gyvybiškai svarbių, būtinausių jo poreikių tenkinimą, ir taip būtų apginti ne tik išieškotojo interesai, bet ir nepažeistos skolininko, kaip vykdymo proceso dalyvio, teisės bei teisėti interesai. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad nors Sprendimų vykdymo instrukcijoje įtvirtintas draudimas nukreipti išieškojimą tik į grynujų pinigų sumą, neviršijančią MMA, tačiau pagal CPK 668 straipsnio 1 dalies nuostatą apribojimas, draudžiantis nukreipti išieškojimą į pinigų sumą, neviršijančią MMA, apima tiek grynuosius pinigus, tiek lėšas sąskaitose ir taikytinas kaip *vienartinis apribojimas* nustačius visą skolininko turto masę ir nukreipiant išieškojimą į skolininko turtą. Jokių šio apribojimo išimčių, išieškant iš įkalinimo įstaigoje esančios skolininko sąskaitos, įstatymas nenustato. Nukreipdamas išieškojimą į skolininkui priklausančias lėšas laisvės atėmimo vietos įstaigos sąskaitoje (ar asmeninėje laisvės atėmimo vietoje esančio skolininko sąskaitoje), esančias pradedant išieškojimą, antstolis neturi teisės nukreipti išieškojimo į vienos MMA dydžio neviršijančią sumą. Todėl savo patvarkyme jis turi nurodyti CPK 668 straipsnio 1 dalyje nustatytą apribojimą, t. y. kad išieškojimas vykdytinas iš lėšų sumos, viršijančios vienos MMA dydį.

Kasacinis teismas nurodė, kad CPK LI skyriaus normos reglamentuoja išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų tvarką. CPK 733 įtvirtinta, kad išieškojimas nukreipiamas ne tik į darbo užmokesčių, bet ir į kitas pajamas, tačiau nepateikta kitų pajamų sąvoka. Kitų pajamų sąvoka neapibrėžta ir kituose CPK LI skyriaus straipsniuose. Išplėstinė teisėjų kolegija suformulavo tokią vykdymo proceso teisės normų, reglamentuojančių išieškojimo iš skolininkams fiziniams asmenims priklausančių pajamų tvarką, aiškinimo ir taikymo taisyklę: *skolininkui į laisvės atėmimo įstaigoje esančią sąskaitą kitų asmenų pervedamos lėšos yra priskiriamos kitų pajamų (neįskaitant darbo užmokesčio ar jam prilygintų pajamų) kategorijai, iš kurių vykdomam išieškojimui yra taikomos išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų pajamų reglamentuojančios CPK LI skyriaus normos, įskaitant CPK 736 straipsnio, reglamentuojančio išskaitų dydį, nuostatas*. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat išaiškino, kad CPK 736 straipsnyje nustatytos išskaitų iš skolininko pajamų taisyklės MMA dydžio atžvilgiu yra taikomos, atsižvelgiant į per vieną mėnesį gaunamas skolininko pajamas, nepriklausomai nuo to, ar jos gaunamos periodiškai, ar kartą, ar kelis kartus per mėnesį. Toks aiškinimas išplaukia iš aplinkybės, kad įstatymo leidėjas kaip atskaitos tašką, nustatant ir diferencijuojant išskaitų dydį, pasirinko būtent teisės aktais nustatyto dydžio – vienos minimaliosios mėnesinės algos – pajamų dalį, taip siekdamas apsaugoti ir skolininko teises, kad jam liktų dalis gaunamų pajamų kas mėnesį būtiniesiems poreikiams tenkinti.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017

Draudimo teisė

Dėl draudiko, nepagrįstai išmokėjusio nukentėjusiam asmeniui draudimo išmoką, subrogacijos teisės į žalą padariusį asmenį

Draudimo bendrovė, išmokėjusi draudimo išmoką dėl žemiau esančio buto užliejimo, prašė ją priteisti solidariai iš aukščiau esančio buto savininkų. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė. Byloje nustačius, kad įvykis, dėl kurio kilo žala, pagal draudimo sutartį nėra draudžiamasis, t. y. draudikas neturėjo pareigos mokėti draudimo išmoką nukentėjusiajam (draudėjui), buvo sprendžiamas klausimas, ar draudikas, vis dėlto tokia išmoką išmokėjęs, įgyja subrogacijos teisę į žalą padariusį asmenį.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal CK 6.1015 straipsnio 2 dalį reikalavimo teisė, perėjusi draudikui, įgyvendinama laikantis ne draudimo sutarties ir ne draudimo teisės normų, bet taisyklių, kurios nustato draudėjo (naudos gavėjo) ir už žalą atsakingo asmens santykius, atsiradusius dėl žalos padarymo. Aplinkybė, kad subrogacinį reikalavimą pareiškia draudikas, išmokėjęs turto draudimo išmoką nukentėjusiam draudėjui, nekeičia santykių, iš kurių toks reikalavimas kildinamas, prigimties. Draudikui perėmus draudėjo, t. y. nukentėjusio asmens, teises į

žalos atlyginimą, nepasikeičia santykių, iš kurių šios teisės kildinamos, prigimtis, todėl nesikeičia ir žalą padariusio asmens gynybos nuo reiškiamų reikalavimų atlyginti žalą pagrindai, t. y. nuo tokių reikalavimų galima gintis tik deliktinę atsakomybę reglamentuojančių normų nuostatomis. Vien draudimo išmokos faktas nėra pagrindas tenkinti subrogacinį reikalavimą, nes turi būti nustatyta, jog įvyko draudžiamasis įvykis ir kad draudimo išmokos dydis atitinka padarytus nuostolius. Šioje byloje kasacinis teismas pažymėjo, kad nurodytas išaiškinimas, jog draudikas neįgyja reikalavimo teisės į kaltą asmenį ta apimtimi, kuria išmokėjo draudimo išmoką, buvus teisiniu pagrindu jos nemokėti arba sumažinti, turi būti suprantamas kaip įpareigojantis, sprendžiant subrogacijos klausimą, įvertinti deliktinės civilinės atsakomybės normose įtvirtintus teisinius pagrindus, pavyzdžiui, išvardytus CK 6.253 straipsnyje, 6.282 straipsnio 1 dalyje, neatlyginti padarytos žalos ar sumažinti jos atlyginimą. Jei tokių pagrindų nėra, vien tik draudimo teisės normose ar draudimo sutartyje nustatyti pagrindai nemokėti draudimo išmokos neatleidžia žalą padariusio asmens nuo prievolės atlyginti draudikui išlaidas, kurias šis patyrė dėl to, kad, išmokėdamas draudimo išmoką, atlygino žalą nukentėjusiajam. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad kasacinio teismo formuojamoje praktikoje akcentuojama ne draudimo sutarties sąlygų tikslaus laikymosi svarba, bet aplinkybių, kurios lemia žalą padariusio asmens civilinę atsakomybę, jos apimtį, svarba sprendžiant dėl draudiko subrogacijos teisės įgyvendinimo pagal deliktinės atsakomybės taisyklės (CK 6.1015 straipsnio 2 dalis). Tinkamai nustačius civilinės atsakomybės, kilusios dėl draudžiamuoju įvykiu padarytos žalos, sąlygas, draudikui išmokėjus nepagrįstai didelę draudimo išmoką, žalą padaręs asmuo nėra įpareigojamas atlyginti daugiau nei jo padaryta žala.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-474-219/2017

Bankroto teisė

Dėl individualios įmonės savininko kreditoriaus teisės ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimą vykdyti bankroto procedūrą ne teismo tvarka

Bankrutuojančios ne teismo tvarka individualios įmonės savininko kreditorė prašė įmonės kreditorių susirinkime priimtus nutarimus pripažinti negaliojančiais ir nutraukti jos bankroto procesą ne teismo tvarka. Pirmosios instancijos teismas skundą atmetė, o apeliacinės instancijos teismas skundą tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad individualiai įmonei taikomos visos Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) normos, reglamentuojančios bankroto bylos įmonei iškėlimą, bankroto bylos procesą, įskaitant bankroto procesą ne teismo tvarka, ir įmonės likvidavimą dėl bankroto, tačiau tokios įmonės bankroto proceso eigos ypatumą nulemia jos teisinė padėtis, t. y. tai, kad ji yra neribotos civilinės atsakomybės privatus juridinis asmuo (savininko subsidiari atsakomybė įmonės kreditoriams). Sprendžiant dėl individualios įmonės nemokumo taikomos ĮBĮ normos ir nemokumas nustatomas vertinant individualios įmonės turto ir jos kreditorių reikalavimų santykį.

Kasacinis teismas konstatavo, kad įmonės savininko, kaip fizinio asmens, kreditoriai įstoja į bankroto bylą (įskaitant procesą ne teismo tvarka) pareikšdami savo finansinius reikalavimus, tačiau inicijuoti individualios įmonės bankroto bylą gali tik šios įmonės, bet ne jos savininko kreditoriai. Tai, be kita ko, reiškia, kad individualios įmonės savininko kreditoriai nedalyvauja priimant nutarimą individualios įmonės bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka, taigi, priešingai nei įmonės kreditoriai, neturi ir teisės balsuoti dėl bankroto proceso, kuris vyks ne teismo tvarka. Dėl šios priežasties individuali įmonė ar jos savininkas neturi pareigos pranešti savininko kreditoriams apie ketinimą spręsti dėl individualios įmonės bankroto procedūrų vykdymo ne teismo tvarka. Kasacinio teismo vertinimu, išvada, kad įmonės savininko kreditoriai bankroto bylos (proceso ne teismo tvarka) iškėlimo įmonei stadijoje neturi iniciatyvos teisės, nes nėra įmonės kreditoriai, iš esmės nepažeidžia įmonės savininko kreditorių teisių ir teisėtų interesų, nes jie, priešingai negu

įmonės kreditoriai, išlaiko reikalavimo teises įmonės savininkui ir po įmonės likvidavimo dėl bankroto.

Apžvelgiamoje byloje nustatyta, kad pareiškėja yra pareiškusi savo finansinį reikalavimą individualios įmonės bankroto procese, vykdomame ne teismo tvarka, ir turi materialinį suinteresuotumą šio proceso baigtimi. Atsižvelgiant į tai pareiškėja laikytina suinteresuotu asmeniu, turinčiu teisę skusti įmonės kreditorių susirinkimo nutarimus, tačiau tik tuos, kurie priimti po to, kai kreditorių susirinkimas patvirtina jos finansinį reikalavimą bankroto procese, vykdomame ne teismo tvarka. Kasacinis teismas laiko pagrįsta pirmosios instancijos teismo išvadą, kad pareiškėja, kaip individualios įmonės savininko kreditorė, neturi teisės inicijuoti individualios įmonės bankroto proceso ne teismo tvarka ir ginčyti kreditorių susirinkimo metu priimto nutarimo pradėti individualios įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo nutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484-219/2017

Dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ir jų tenkinimo eilės fizinio asmens bankroto byloje, kai reikalavimai yra susiję su nesumokėtomis privalomojo sveikatos draudimo įmokomis

Bankroto administratorius kreipėsi į teismą dėl kreditorių reikalavimų patvirtinimo pareiškėjams iškeltoje fizinio asmens bankroto byloje. Pirmosios instancijos teismas patvirtino Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) reikalavimą dėl privalomojo sveikatos draudimo įmokų ir delspinigių pirmąją eile. Apeliacinės instancijos teismas paliko pirmosios instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Kasacinis teismas nurodė, kad, nors Fizinį asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) nuostatose to tiesiogiai neįtvirtinta, kreditorius, pareiškdamas savo reikalavimą, gali nurodyti ir pageidaujamą savo reikalavimo tenkinimo eilę. Šis kreditoriaus nurodymas nesaisto bankroto administratoriaus, kuris savarankiškai priskiria kreditoriaus reikalavimą vienai iš FABĮ 29 straipsnio 3–4 dalyse įtvirtintų eilių, o nesutikdamas su kreditoriaus nurodymu ir teikdamas reikalavimą tvirtinti teismui, motyvuotai nurodo kitą siūlomą kreditoriaus reikalavimo tenkinimo eilę. FABĮ 23 straipsnio 2 dalies formuluotė, jog bankroto administratorius teisme ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus, reiškia ne vien tai, kad administratorius motyvuotai ginčija reikalavimus, kurie apskritai negali būti tenkinami pagal taikytinas materialiosios teisės normas, bet ir tai, kad administratorius motyvuotai gali ginčyti kreditoriaus pageidaujamą reikalavimo tenkinimo eilę. Klausimą dėl kreditoriaus reikalavimų tenkinimo eiliškumo galutinai išsprendžia teismas, priimdamas nutartį dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo.

FABĮ 29 straipsnio 3 dalis įtvirtina, kad pirmąją eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais (įskaitant gyventojų pajamų mokesčių, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas). Kasacinis teismas konstatavo, kad šios įstatymo normos negalima aiškinti plečiamai, t. y. negalima teigti, kad pirmąją eile tenkinami visi kreditorių reikalavimai, susiję su gyventojų pajamų mokesčiu, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokomis, kadangi, aiškinant lingvistiškai, žodis „įskaitant“ sieja sakinio dalį, esančią skliausteliuose, su pirmąją sakinio dalimi. Be kita ko, FABĮ 29 straipsnio 3 dalies skliausteliuose nurodyti mokesčiai ir įmokos yra ne tik susiję su pajamomis, gaunamomis iš darbo santykių, – skliausteliuose esančios formuluotės detalizuoja mokesčių ir įmokų paketą, kurį darbdavys privalo mokėti kartu mokėdamas darbuotojui darbo užmokestį. Taigi į pirmąją kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę įtraukiami socialiai pažeidžiamų asmenų (darbuotojų) reikalavimai, o tenkinant šiuos reikalavimus, pirmąją eile taip pat turi būti sumokamas gyventojų pajamų mokesčių, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokos. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad pirmuoju etapu pagal FABĮ 29 straipsnyje nustatytą eiliškumą tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, antruoju etapu ta pačia eile tenkinama likusi kreditorių reikalavimų dalis (palūkanos ir netesybos) (FABĮ 29 straipsnio 2 dalis).

Atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjas nebuvo įdarbinęs darbuotojų, už kuriuos privalėtų valstybei mokėti privalomojo sveikatos draudimo įmokas, kasacinis teismas sprendė, jog VMI reikalavimai nepagrįstai patvirtinti pirmąją eilę. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis, kuria suinteresuotas asmuo VMI patvirtintas kaip pirmosios eilės kreditorius, ir grąžino pirmosios instancijos teismui iš naujo spręsti šio kreditoriaus reikalavimų patvirtinimo klausimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-512-915/2017

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt